

שמעתא אליבא דהלכתא

גליין ש"ד - פרשת אמור - תשע"ז - קהילת הניכי הישיבות, רמות ב' סג

פניני הלכה

האם מותר לשתור דברי אביו בדברי תורה

א - ת"ר (קידושין לא): איזהו מורא ואיזהו כיבוד, מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו, כיבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא.

ומבואר דאסור לבן לשתור או להכריע דברי אביו. אולם מאידך מצינו בכמה מקומות בתלמוד, שחלקו התנאים והאמוראים על דברי אביהם ואף הכריעו בדבריהם. דהנה **בעירובין** (כג): אמר רבי נראין דברי מדברי אבא. וגדולה מזו מצינו **בגיטין** (כט): דאמר מר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא היא (ופרשי' - בקטנותו אמר אבי שמועה זו שיש להשיב עליה).

ובירושלמי (סוטה פ"ב ה"ד) תני רבי אלעזר בן שמעון אמר רואה אני את דברי אלעזר בן שמוע מדברי אבא.

ובפשטות היה נ"ל דדברי תורה שאני. וכדאמרינן **בגמ'** (קידושין ל): מאי את האויבים בשער, אמר רבי חייא אפי' האב ובו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים ממש עד שנעשים אויבים זה לזה, שנאמר את והב כסופה אל תקרי כסופה אלא כסופה (מלשן סוף).

אולם **רש"י** בקידושין (לא): פירשש ולא מכריעו - אם היה אביו והסם אחר חולקין דבר הלכה לא יאמר נראין דברי פלוני. ע"כ. ומבואר דס"ל להגמ' קאי אפי' בד"ת.

ובטור (יו"ד ס"ו ר"מ) כתב בזה"ל - ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו. פרשי' אם היה חולק עם אחר דבר הלכה לא יאמר נראין דברי פלוני. והרמ"ה כתב זה אין צריך, דהיינו סותר את דבריו, אלא אפי' נראין לו דברי אביו לא יאמר נראין דברי אבא, שנראה כמכריע דבריו אביו, אלא אם יש לו תשובה להשיב על דברי החולקין ישיב.

ובב"י שם כתב ליישב בענין דברי רש"י - ד"ל דתרי גוויני סותר את דבריו קתני, חד שהוא לבדו סותר, וחד שהוא מכריע כדברי החולק. ועוד י"ל דמה שכתב רש"י לא יאמר נראין דברי פלוני, על איהו מהם שיאמר שנראים דבריו נתכונן, שאפי' כשיאמר שנראים דברי אביו נראה כמכריע את דבריו וכדברי הרמ"ה.

וחזו"נ דעל עצם דברי רש"י דמפרש להאי דינא אפי' בד"ת ל"ק להו ולא מידי.

והא דמצינו בשי"ס בכמה מקומות דפליגי החכמים על אביהם (ועל רבותיהם). יש ליישב ע"פ מ"ש **בתוס' ר"י הזקן** (קידושין סג): דמסתברא דכל הני דאמרינן בגמ' היינו דוקא בחייו. ואי"כ י"ל דכל הני איירי לאחר מיתת אביהם, דבכה"ג שרי לשתור או להכריע דבריו.

ב - כתב הרמב"ם (פ"ה מהל' ת"ת ה"ו) - "ולא יכריע דבריו בפניו ולא יסתור דבריו". ומבואר דס"ל דדוקא בפניו איכא איסורא, אבל שלא בפניו שרי.

וכן איתא **במאירי** (קידושין סג) - ולא יסתור את דבריו ופירשו בו דוקא בפניו. וכן אביו חולק עם אחרים לא מכריעו בפניו.

ובב"י (יו"ד ס"ו ר"מ) הביא דברי הרמב"ם וכתב - משמע דשלא בפניו שרי ברבו וכי"ש באביו.

וכן פסק **לדינא בשו"ע** (שם ס"ב) - איזה מורא וכו', ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו בפניו. ועיינו **בגמ' א** שם דציון מקור דברי השו"ע "בפניו" - דהא מצינו שחולקין על אביהם ורבים, רבי עם רבי שמעון (סוטה כג, א). גיטין כב, שם לג.) והרבה כיוצא וכן מכריעין.

וכי"כ **הצ"ח** (העמק שאלה יתרו נ"ו ס"ק ה) - ומשום שקשה להרמב"ם וראשונים ז"ל הרי מצינו רבי מחולק על אביו רש"י וכן הרבה, ובירושלמי סוטה פ"ב אמר ר"א נראין דברי רבבי' מדברי אבא, משי"ה פירשו דמייירי הכל בפניו כמבואר ביו"ד ס"ו ר"מ ס"ב וסי' רמ"ב ס"ו.

ומהא דייק דשלא בפניו ליכא איסורא מדמצינו בגמ' דפליגי על אביהם, מוכח דס"ל דאף בד"ת אסור לבן לשתור או להכריע דברי אביו.

אלא דלמעשה אית לנו עוד ישוב בדברי הגמ', והוא דכל הא דאסור לשתור או להכריע דברי אביו היינו דוקא בפניו, אבל שלא בפניו ליכא איסורא. וכן פסק **המחבר** לדינא.

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר ביו"ט להתוך ירקות באמצעות סלייסר

א. טחינה בריחיים ביו"ט. ב. איסור מה"ית או מדרבנן. ג. דיכת מלח ותבלין. ד. תבלין המפגי או אינו מפגי טעם. ה. שימוש במגרדת. ו. מטחנה בבינת. ז. אוכל שמפגי טעם הרבה. ח. דברים שאינם גידולי קרקע.

א. טחינה בריחיים ביו"ט

תנן **בביצה** (כג) שלשה דברים ר' אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרים, ואחד מהם שחיקת פלפלין בריחיים שלהם. וכתב **הר"ן** (ביצה יד. ברי"ף ד"ה ירושלמי) בשם הרשב"א שהאיסור הוא משום עובדין דחול. וכ"כ **הריב"ש** (סי' תפג). **והמרדכי** (סי' תרט וחי' אנשי שם אות ב) כתב שבריחיים שלהם אסור מפני שהוא כמכביר דתניא (ביצה כג): הריחיים של פלפלין יש בהם משום שלשה כלים אמצעי משום כלי כברה וכו', ע"כ. והביאוהו **הב"ח** (סי' תקד אות א) ו**המ"א** (סי' ג). והנה משי"כ הר"ן בשם הרשב"א שהוא משום עובדין דחול, כך מבואר **בחי' הרשב"א** (יד. ד"ה מתני'), אולם בספרו **עבודת הקודש** (בית מועד שער א סי' ז אות לו) מבואר טעם אחר, דאסור כי הוא טוחן גמור והוי כטוחן חיטים. ולמעשה **השו"ע** (סעי' א) פסק כהר"ן ודעימיה הנ"ל דהאיסור הוא משום עובדין דחול. [ועי' **בב"ח** (סי' תקא אות א) בענין האם שחיקת תבלין בכלל אוכל נפש או משכרי אוכל נפש].

ב. איסור מה"ת או מדרבנן

נמצא לפי הר"ן והשו"ע ודעימיה האיסור אינו אלא מדרבנן. ובאמת **בר"ן** (יב: ברי"ף ד"ה אין צדין) הוכיח מסוגיא דידן שאסור שחיקת פלפלין והתירו דיכת תבלין (כמבואר הלח), שאע"פ שטוחן היא מלאכה מה"ת מ"מ מותרת היא ביו"ט, ואע"פ שמלאכות שקודם לשה, קצירה, טחינה, בצירה, שחיטה וצידה מבואר בשי"ס שהם מלאכות אסורות ביו"ט אף לצורך אוכל נפש, מ"מ אינן אסורות אלא מדבריהם, ואסורם מחמת שהם המלאכות הנעשות לימים הרבה, ומ"מ התירו שחיקת הפלפלין בריחיים שאין אותה שחיקה שהיא לינמה נעשית באותה ענין שהיא נעשית לימים הרבה, שזו במדוך וזו בריחיים, ואף פלפלין בריחיים שלהם אינה כד"ד טחינת חטים לימים הרבה, ע"כ. וכן הוא **בגר"ז** (סי' תצה אות ט). ובדרך זה כתב **בפני"י** (ביצה יד. ד"ה במשנה) (וכתב כך אף כד"ד שחיקת פלפלין שקודם לשה אסורות מה"ת, כי אף לדידהו האיסור הוא כשעושה לימים רבים). ועי' **בפרי"ח** (סי' תצה על סי' א) משי"כ בהו.

אולם **בביאור הלכה** (סי' תקד) הביא הטעם שכתב **עבו"ק** הנ"ל וביאר דלפ"ז לסוברים דכל מלאכות שקודם לשה אסורות ביו"ט מה"ת אף לצורך יו"ט (עי' בזה בשו"ע סימן תצ"ה סעי' ב' ומ"ב שם), הי"ה בזה. אלא דיש לחלק דע"כ גם להרשב"א שאיסור תורה הוא, מ"מ נמסר הדבר לידי חכמים, והם לא אסרו רק במלאכה שדרך לעשותה הרבה בפעם א' לימים רבים, דאל"כ מאי נפ"מ בין מכתשת שמבואר הלח שמתירים לריחיים, הלא גם כותש במכתשת חייב בשבת משום טוחן כמבואר ברמב"ם (סי' תצה על סי' א) וכ"כ ברבי"ש (סי' תפג), ע"כ.

ג. דיכת מלח ותבלין

עוד שנינו **בביצה** (יד.) בית שמאי אומרים תבלין אינן נדוכין כדרכן אלא נדוכין במדוך של עץ, והמלח בפך ובעץ הפרור. ובית הלל אומרים תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן, והמלח במדוך של עץ. ו**בגמ'** נח' רב הונא ורב חסדא בטעם שמלח צריך שינוי בדיכתה לכל הדעות, ומאי שנא תבלין ממלח שלבי"ה אי"צ שינוי כלל. חד ס"ל שמלח צריך שינוי, כיון שכל מיני תבשיל צריכים מלח מאתמול ידע שצריך לדוכה, אולם אין כל הקדרות צריכות תבלין ואדם אינו יודע מה יעלה בלבו לאכול למחר. וחד ס"ל שתבלין שאני כיון דמפגי טעם כשדכים אותו מאתמול. והנפ"מ ביניהם כשלא ידע בערב יו"ט איזה תבשיל יבשל ביו"ט, דלמ"ד הראשון אי"צ שינוי. ולמ"ד השני צריך שינוי. ועוד נפ"מ אמרו שם לענין תבלין הנקרא "מוריקא" (כך כונה הנקרא דאפרע"ן) שאינו מפגי טעמו אם נודך מבעוד יום והוא לא היה יודע מה יבשל מחר, דלמ"ד הראשון לא צריך שינוי משום א"כ למ"ד השני לא צריך שינוי.

ואיתא תו **בגמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנדוכין נדוכין כדרכן ואפילו מלח, והקשו שם, והא אמרת מלח בעי שינוי, ותיצרו, הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי מאיר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הנדוכין שנדוכין כדרכן ומלח עמחם, לא נחלקו אלא לענין דיכת מלח בפני עצמה שבית שמאי אומרים בפך ובעץ הפרור, לצלי, אבל לא לקדרה, ובית הלל אומרים לכל דבר מותר לדוכה ללא שינוי. ואמרו עוד שם **בגמ'** (שם) א"ל רב לרב אחא ברדלא כי דיכת אצלי אצלויי ודוך. ו**פרש"י** הטח המדוכה על צדה, דסבר כשמואל דאמר נדוכה כדרכה במדוך של אבן ומיהו שינויא זוטא בעי.

ולהלכה נח' הראשונים, דעת **הרי"ף** (שם ו. ברי"ף) דהלכה כרב יהודה אמר שמואל שכל הנדוכין נדוכין כדרכן, וכמלא דאמר כל התבלין מפגינן טעמן ומלח אינה מפגינה טעמה, ומ"מ מלח מאחר שאינו מפגי טעמו שינוי זוטא מיהא בעי דהיינו דלצלי אצלויי. וכן נראה **מהרמב"ם** (פ"ג ה"ה) דקיי"ל כר"י אמר שמואל. וכ"כ **הב"י** (שם) אלביהו (ועיי' שדחה דברי הר"ן שהבין באופן אחר דברי הר"ף). וכן נקט **הט"ז** (סי' ק) בדעת הר"ף. (ועיי' שדחה דברי הב"י ופירש שבאמת אף דעת הר"ן כן אליבא דהרי"ף). וכן פסק **הרשב"א בתשובה** (חי"א סי' תרפד).

אולם דעת **הרא"ש** (שם) דכיון שחולקו רב הונא ורב חסדא צריך ליתור שלא לדרך תבלין כדרכו היכא דידע מאי קדרה בעי לבשולי, דלא ידענא כמאן הלכתא. ואין לומר בשל סופרים הלך אחר המיקל (עי' ו. א), כיון דמר מיקל בחד צד ומר מיקל בחד צד. ומיהו שומין דאי מותרין לדרך כדרכן שמתקלקלים ביותר אי עביד להו מאתמול. זו היא שיטת ר"י (שבת קמא. תורה"ה). וכן דעת **בעל המאור** (ו.) והכי איתא בירושלמי (פ"א ה"ט), ע"כ. וכן נקטו **התוס'** (ביצה יד. ד"ה איכא). וכ"כ **הר"ן** (שם ד"ה וכתב) בשם התוס' ובעל המאור. וכ"כ **הרי"ז** (ניד ח"ב לא ע"ה) דהיכא דידע כמה קדרות בעי לבשולי אי"נ דבר שאינו מפגי טעם אסור לדוכן כדרכן.

ועיינו **בהגה"מ** (פ"ג שם) שכתב בשם **הסמ"ק** (סי' קצד עמי קסג הגהות הר"ף אות א) שהעולם נוהגין כשדכין תבלין במדוך לעשות קצת הטייה או שינוי אחר, וטעמא דמתוך כך יהיו זכורין שאסור לדרך יותר מהצריך ליו"ט. ועי' **בדרכי משה** (שם אות ב) שכתב שכן יש לנהוג דבזה יוצאים ג"כ דעות התוספות דמצריכים שינוי. וכן נקט **ברמ"א** (סעי' א). אולם דעת **הט"ז** (סי' א) שלהלכה צריך שינוי מעיקר הדין ולא מותרא. ועי' **בגר"ז** (אות א) דיש להחמיר כהחמירים. **והערוה"ש** (אות ב) כתב שנוכח לחוש לשיטת המחמירים, מ"מ העיקר לדינא כדעיה ראשונה. וכן מבואר **במ"ב** (סי' יא) שיש להחמיר והביא שתי טעמים להחמיר. א' כמ"ש הדרכ"מ לצאת דעת המחמירין דגם בתבלין המפגינן טעם אין היתר לדוכן ביו"ט כדרכן א"כ לא ידע מאתמול שיצטרך לחם ביו"ט, וחוששין אנו לדבריהם לכתחלה. ב' משום טעמו של הסמ"ק הנ"ל, דאין נוהגים לדרך ביום טוב א"כ ע"י איזה שיינו שמתוך כך יהיו העם זכורים שאסור לדרך רק מה שצריך לאותו היום.

ד. תבלין המפגי או אינו מפגי טעם

והנה מבואר לעיל שלדעת **הרי"ף** (שם) מלח צריך שינוי. ומשמע דדוקא מלח, אבל שאר תבלינים לא צריכים שינוי אפילו אלו שאינו מפגי טעם, ולא קיי"ל כלל כרב הונא ורב חסדא (דלדעתם תבלין צריך שינוי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה). וכ"כ **הב"ח** (רש אות א) אליבא דהרי"ף. **והרשב"א בעבודת הקודש** (בית מועד שער א סי' אות לו) פסק כהרי"ף דאפי' מוריקא דאין מפגי טעם אי"צ שינוי, וכתב (שם אות ח) טעמא דמלח צריך שינוי משום דמלח רכה ונדכת היטב בשינוי. וכן מבואר בסוף דברי **הר"ן** (ו.) ברי"ף פ"ה (וכתב הרב) שהביא ב"י. (אולם מהב"י גופא שכתב דלרי"ף מלח בעי שינוי משום שאינו מפגי טעם, י"ל דתבלין שאינו מפגי טעם דינו כמלח, ועי' בסמוך).

מיהו **הא"ר** (שם) הקשה על הרשב"א, שהרי בתשובותיו (חי"א סי' תרפד) כתב טעם אחר אמאי מלח בעי שינוי, דהיינו משום דאין מפגי טעם, א"כ דבריו סותרים. ועוד הקשה על הר"ן ודעימיה שפירשו לדברי הר"ף דאף במוריקא אי"צ שינוי, הא סיים הר"ף שכן פסק הב"י, ובאמת **הבה"ג** (דף ל"ו ע"ד מ"ד מכו"י-עמ' ר"ח) כתי' להדיא להיפך, ע"כ.

